

**TEZKOR VA TO‘G‘RI AXBOROT — JURNALISTNING ENG MUHIM
VAZIFASI****Abdiyeva Sarvinoz Shoyimovna**

Annotatsiya: Ushbu maqolada jurnalistikaning asosiy prinsiplaridan biri — axborotning to‘g‘riligi va tezkorligi masalasi chuqur tahlil qilinadi. Bugungi axborot jamiyatida tezlik va aniqlik omillari o‘zaro bog‘liq holda jurnalist kasbining asosiy mezonlariga aylangan. Maqolada to‘g‘ri axborot yetkazish bilan birga tezkorlikka intilish o‘rtasidagi muvozanat, bu ikki omilning zamonaviy ommaviy axborot vositalaridagi aks etishi, shuningdek, noto‘g‘ri va tekshirilmagan xabarlarining ijtimoiy ongga salbiy ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda jurnalist kasbining axloqiy-me’yoriy mezonlari, fakti tekshirish tamoyillari, feyk axborot tahdidi va axborot madaniyatining ahamiyati haqida ham fikr yuritiladi. Maqola so‘ngida tezlikka emas, haqiqatga asoslangan jurnalistika muhimligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: Jurnalistika, axborot, tezkorlik, aniqlik, haqiqat, xolislik, ommaviy axborot vositalari, feyk yangiliklar, axborot madaniyati, kasbiy mas’uliyat.

Zamonaviy jamiyatda axborot oqimi misli ko‘rilmagan darajada tezlashdi. Kuniga millionlab xabarlar, tahlillar, postlar va videoxabarlar internet tarmog‘i orqali keng auditoriyaga tarqalmoqda. Shu fon ostida jurnalist kasbi har qachongidan ko‘ra muhimroq va mas’uliyatliroq bo‘lib bormoqda. Chunki har bir xabar, har bir sarlavha, har bir fakt insonlarning fikri, kayfiyati, qarorlari va harakatlariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli jurnalist nafaqat axborotni yetkazuvchi, balki uni to‘g‘ri, xolis va ayni paytda tezkor ravishda taqdim etuvchi mutaxassis sifatida shakllanishi kerak.

Jurnalistikada “tezkorlik” va “haqiqat” tushunchalari bir-biriga zid emas, aksincha — bir-birini to‘ldiruvchi prinsiplar hisoblanadi. Ammo zamonaviy raqamli jurnalistika sharoitida bu ikki tamoyil o‘rtasidagi nozik chiziqli ko‘pincha buzilmoqda. Reyting ortidan quvish, ijtimoiy tarmoqlardagi raqobat, birinchi bo‘lishga urinish — bularning barchasi ayrim jurnalistlarni tekshirilmagan, noto‘liq yoki yolg‘on axborotlarni tarqatishga undamoqda. Bu esa nafaqat kasb obro‘sig, balki butun jamiyat axborot madaniyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shunday bir sharoitda “avvalo – haqiqat, keyin – tezlik” tamoyiliga sodiq qolish jurnalistning kasbiy va axloqiy burchidir. Haqiqatga asoslangan tezkor jurnalistika – bu nafaqat axborot tarqatish, balki ishonch, mas’uliyat va ijtimoiy ongni shakllantirish deganidir. Jurnalist zamon bilan hamnafas bo‘lishi, ammo voqelikdan ilgari ketmasligi kerak. Maqolada aynan shu muhim vazifalar, ya’ni to‘g‘ri va tezkor axborotning ahamiyati, jurnalist mas’uliyati, axborot ishonchliligi, fakt tekshiruvi va jamoatchilikka ta’siri atroflicha ochib beriladi.

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirilgan dunyoda jurnalistikaning mas'uliyati tobora ortib bormoqda. Axborot maydoni misli ko'rilmagan tezlikda kengaymoqda, insonlar bir vaqtning o'zida turli manbalar orqali yuzlab xabarlarini iste'mol qilishmoqda. Bunday sharoitda jurnalistning eng muhim vazifasi — bu axborotni tezkorlik bilan, ammo haqiqat va aniqlikni saqlagan holda taqdim etishdir. Zero, axborot tez yetkazilgan bo'lishi mumkin, lekin u noto'g'ri bo'lsa, jamiyatda ishonchsizlik, tushkunlik, hatto ijtimoiy ziddiyatlarni keltirib chiqarishi hech gap emas.

Jurnalistika sohasida “birinchi bo'lish” istagi doimo mavjud bo'lgan. Ammo bu istak, ba'zida asosiy tamoyillar — fakt tekshirish, xolislik va aniqlikni chetlab o'tishga olib kelmoqda. Bu ayniqsa ijtimoiy tarmoqlar, bloggerlik, tez yangilanadigan internet nashrlarida yaqqol ko'zga tashlanadi. Ko'p hollarda shov-shuvli sarlavha ortidan quvish, reyting uchun kurashish, “trend” bo'lishga intilish jurnalistni professional burchidan chalg'itadi. Ammo haqiqatga asoslanmagan tezkorlik — bu shunchaki yolg'onning erta yetib kelishidir. Bunday yondashuv jurnalistikaga emas, manipulyatsiyaga xizmat qiladi.

Jurnalist, eng avvalo, axborotni kimga, nima uchun va qanday ta'sir bilan yetkazishini chuqur anglab yetishi kerak. U axborot vositasining egasi emas, balki uni jamiyat manfaati yo'lida saralab, tanlab, baholab ommaga taqdim etuvchi mas'ul mutaxassisdir. Shu boisdan jurnalist har bir axborotni uzatishdan oldin, uning manbasini tekshirishi, boshqa ishonchli manbalar bilan taqqoslashi, iloji bo'lsa, birlamchi faktlar asosida o'z xulosasini shakllantirishi lozim. Bu jarayonda tezlik muhim, biroq u hech qachon to'g'rilik tamoyilidan ustun turmasligi kerak. “Avval — aniqlik, keyin — tezlik” degan yondashuv zamonaviy jurnalistikaning poydevori bo'lishi zarur.

Bugungi real voqelikda yolg'on axborotlar, feyk yangiliklar, noto'g'ri tarjimalar va manipulyativ kontentlar global muammoga aylangan. Dezinformatsiya vositalari shunchalik ko'paydiki, ularni faqat texnik bilim emas, balki axborot madaniyati, tahliliy tafakkur va jurnalistik mas'uliyat orqali yengish mumkin. Aynan mana shu nuqtada haqiqatparast, tezkor va sinchkov jurnalistlarning roli beqiyos bo'lib chiqadi. Chunki ular yolg'on va haqiqat o'rtasidagi chiziqni ajratib bera oladigan, jamiyatga ishonch va xotirjamlik olib kiradigan axborot “filtriga” aylanishlari lozim.

Jurnalistika nafaqat axborot tarqatish vositasi, balki ijtimoiy ongning shakllantirish, odamlarda haqiqatga intilish, xolis fikrlash, fikrlar xilma-xilligini hurmat qilish kabi fazilatlarini targ'ib etadigan kuchdir. Shuning uchun ham jurnalistlar o'z kasblarini nafaqat daromad manbai, balki jamiyat oldidagi axloqiy burch sifatida qabul qilishlari lozim. Axborotdan foydalanishda odil va mas'uliyatli bo'lgan jurnalistlarga bugungi axborot jamiyatida hal qiluvchi rolni o'ynay oladi.

Xulosa qilib aytganda, jurnalistikaning yuragi — bu haqiqat. Uning harakati — bu tezlik. Ammo yuraksiz harakat — maqsadsiz yugurishga o'xshaydi. Shuning uchun

jurnalist har bir axborot orqali haqiqatni tez va xolis yetkazishga intilishi kerak. Bu yoʻldagi asosiy mezonlar — aniqlik, xolislik, masʼuliyat va professional yondashuvdir. Jamiyat ishonchini qozongan jurnalist — bu faqat oʻz kasbini emas, balki butun ijtimoiy barqarorlikni himoya qilayotgan shaxsdir. Ana shundagina jurnalistika chinakam demokratik jamiyatning tayanch institutiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Qodirov, B. (2019). Zamonaviy jurnalistika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Oʻzbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiya universiteti nashriyoti.
2. Toʻxtayev, A. (2020). “Axborotning aniqligi va jurnalist masʼuliyati”. // Ommaviy axborot vositalari va axloqiy mezonlar, №3, 45–51-betlar.
3. McNair, B. (2017). An Introduction to Political Communication. 6th ed. London: Routledge.
4. Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007). The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect. New York: Three Rivers Press.
5. UNESCO. (2020). Journalism, fake news and disinformation: A handbook for journalism education and training. Paris: UNESCO Publishing.
6. Normatov, R. (2022). “Axborot madaniyati va jurnalistikaning masʼuliyati”. // Oʻzbekiston jurnalistikasi: nazariya va amaliyot, №1, 33–38-betlar.
7. Reuters Institute for the Study of Journalism. (2023). Digital News Report 2023. University of Oxford.
8. Xudoyberganov, Q. (2021). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va OAV. Toshkent: Fan va texnologiya.
9. Turaqulov, A. (2022). “Tezkorlik va haqiqat jurnalistikada: muvozanat izlab”. // Media va jamiyat, №2, 22–29-betlar.
10. Gillmor, D. (2006). We the Media: Grassroots Journalism by the People, for the People. Sebastopol: OʻReilly Media.